

Vzdělávací obor:

Výchova k občanství

Očekávaný výsledek učení:

CAS-VKO-002-ZV9-007

Pracuje s ukázkami konkrétních právních textů, jako je Ústava ČR, Listina základních práv a svobod, zákony, různé typy smluv.

Popis fáze SPLNĚNO

- Pracuje s konkrétními právními texty, jako jsou Ústava ČR, Listina základních práv a svobod, zákony, smlouvy, občanský zákoník, zákoník práce.
- Reflektuje, co je pro něj obtížné při práci s právními texty a co mu při práci s těmito texty pomáhá.
- Rozpozná chybné nebo nesprávné položky v ukázce pracovní smlouvy pro mladistvého.

Smlouva bez pasti

Autor materiálu: Petr Hájek

Anotace

Aktivita rozvíjí schopnost porozumět právním textům a aplikovat je v běžných životních situacích. Žáci se učí rozlišovat mezi různými čtenářskými strategiemi, reflektují, co je při práci s právním jazykem obtížné, a analyzují chybné či neúplné formulace pracovní smlouvy. Důležitou součástí úkolu je také zaměření na záměr autora textu — žáci zkoumají, zda je text napsán s cílem informovat, zamlčet podstatné skutečnosti nebo manipulovat příjemcem, což rozvíjí komunikační kompetenci žáků v širším smyslu, nejen v oblasti čtenářské gramotnosti. Aktivita tak podporuje dovednost kriticky nahlížet na sdělení, vyhodnocovat jejich obsah, jazykové prostředky i možné důsledky formulací v právních dokumentech.

Zadání pro žáky

1. Evokace – krátká diskuse

- Kdo z vás už někdy něco podepisoval? (např. smlouvu o kroužku, brigádě, GDPR...)
- Kdo z vás podepisovaný dokument četl celý?
- Co vám na takovém textu přišlo těžké?

2. Zapiš si: **Co očekávám, že bude v pracovní smlouvě pro mladistvého?** (alespoň tři položky)

3. Ve skupině nebo dvojici obdržíte:

- Úryvek ze zákoníku práce týkající se mladistvých;
- Úryvek z Listiny základních práv a svobod (např. čl. 28 – právo na spravedlivé pracovní podmínky);
- Vzor pracovní smlouvy pro mladistvého – obsahuje několik chyb, neúplností nebo manipulací (např. chybí pracovní doba, chybí podpis, nejasná mzda, chybně uvedený věk...).

Úkol: Pracujte s texty ve **třech krocích**:

1. **Před čtením:** Zamysli se, co očekáváš, že v textu najdeš.
2. **Při čtení:** Zvýrazňuj, podtrhávej nebo si piš na okraj — co je podle tebe důležité, co je nejasné, čemu nerozumíš?

3. **Po čtení:** Shrň si, co ti text říká, co se týká tebe nebo tvé situace a co by ti mohlo být v životě užitečné.

4. Označte v pracovním listu **chybějící nebo problematické položky**.

Vysvětlete: *Proč to vadí? Pro koho je to riziko?*

Diskutujte: *Myslíte, že to je jen chyba, nebo záměr?*

5. Navrhni tři pravidla pro teenagery, jak bezpečně podepsat smlouvu: např.: „Nikdy nepodepisuj něco, čemu nerozumíš – i když tě tlačí čas.“

Vazba na klíčové kompetence

Název KK Složka KK Kód OVU	Znění OVU	Vzdělávací strategie
KK komunikační Porozumění KKK-POR-000-ZV9-001	<i>Přemýšlí o komunikačním záměru autora sdělení.</i>	- pravidelně se žáky problematizují interpretaci jazykových či obrazných sdělení, diskutují s nimi o jejich možných významech a o komunikačním záměru, kterého chtěl autor dosáhnout - uvědomují si, že žákův neúspěch v řešení úkolu nemusí vyplývat z jeho neporozumění dané látce, ale pouze ze způsobu zadání takového úkolu

Vazba na základní gramotnosti

Název ZG Složka ZG Kód OVU	Znění OVU	Komponenty a vzdělávací strategie
ZG čtenářská a pisatelská Budování porozumění v četbě a v procesu psaní ZGC-BPO-000-ZV9-001	<i>Při interpretaci komplexních textů dokládá své závěry textem; v oborech usiluje o přesnost a uspořádanost v obsahu i ve vyjadřování; podle své potřeby využívá psaní pro své sebeuvědomění a sebevyjádření.</i>	- komponenta: rozpoznání důležitých informací a myšlenek textu při čtení i psaní textů - najde důležité informace či momenty v náročném textu, posuzuje jejich význam jak pro sebe, tak pro jiné adresáty - najde a výstižně zformuluje důležité myšlenky v náročném textu - komponenta: vyhledávání a propojování přímo i nepřímo vyjádřených informací podle účelu čtení - samostatně (průběžně a podle potřeby) vyhledává, uspořádává, porovnává a propojuje informace ve všech typech textů včetně elektronických
ZG čtenářská a pisatelská Kritické čtení a psaní ZGC-KCP-000-ZV9-001	<i>Při čtení i psaní posuzuje autorské záměry, účinky a prostředky textu i kontext autora nebo čtenáře.</i>	- komponenta: kontext - uvažuje o tom, jak dobové, geografické, kulturní nebo jiné souvislosti a okolnosti ovlivňují autora při psaní textu a jak ovlivňují i čtenáře, když interpretuje význam - komponenta: zdroje - ověřuje a vyhodnocuje relevanci, aktuálnost a důvěryhodnost zdrojů, je ostražitý, když nejsou uvedené informace o zdroji nebo když chybí podstatný údaj

Metodický komentář pro učitele

Tato aktivita je vhodná pro 9. ročníky nebo více zvědavé žáky 8. ročníků. Práce s reálnými právními texty (využit lze např. i školní řád) je vedena krok za krokem s podporou (např. barevné značení, podtrhávání, glosování na okraji). Důležité je, aby učitel přiznal, že právní jazyk je těžký i pro dospělé, a motivoval žáky k odvaze přemýšlet nad textem, i když mu zcela nerozumí. Výstupem je kritická analýza chybné smlouvy a reflexe vlastní práce.

Odkazy:

<https://www.e-sbirka.cz/sb/2006/262/2025-01-01>

<https://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>

Popis ověřování

Ověřování probíhá analýzou úryvků právních textů, kdy žáci prokazují schopnost najít klíčové informace, aplikovat je na konkrétní situaci (pracovní smlouva) a rozpoznat nejasnosti, chyby či manipulativní prvky v dokumentu. Současně učitel sleduje, jaké čtenářské strategie žáci volí a zda jsou tyto strategie přiměřené povaze a účelu textu; mezi používané postupy může patřit podtrhávání klíčových údajů, glosování na okraj, shrnování obsahu, kladení otázek nebo parafrázování nejasných pasáží. Reflexe se zaměřuje na to, zda žáci dokážou pojmenovat konkrétní obtíže, se kterými se při práci s právním jazykem setkali (např. složitá terminologie, vágní formulace, nepřehlednost textu), a co jim naopak při orientaci v textu pomáhalo. V rámci přemýšlení nad komunikačním záměrem autora by měli žáci rozpoznat, zda text pracuje s jednoznačnými, nebo naopak záměrně nejasnými či manipulativními formulacemi, zda některé informace záměrně zamlčuje či zkresluje a jaký vliv to může mít na čtenáře. Výsledkem je kritická analýza chybné smlouvy, pojmenování konkrétních rizik, která z ní pro zaměstnance vyplývají, a schopnost reflektovat vlastní způsob práce s právními texty i charakter jejich formulace.

Ukázka smlouvy pro mladistvého s chybami

Autor tento text částečně vygeneroval pomocí GPT-40, rozsáhlého modelu pro generování jazyků OpenAI.

Pracovní smlouva

uzavřená mezi

Zaměstnavatel:

Firma FastWork, s.r.o.

IČ: 12345678

Sídlo: Pražská 1, 110 00 Praha 1

Zaměstnanec:

Kryšpín Augustýn

Datum narození: 3. 9. 2008

Adresa: Úvoz 23, 147 00 Brno 4

1. Druh práce

Zaměstnanec bude vykonávat různou práci podle potřeby firmy, zejména pomocné práce na skladě, občas i práci s motorovým vozíkem nebo těžší fyzickou práci.

2. Místo výkonu práce

Praha a okolí.

3. Doba trvání pracovního poměru

Pracovní smlouva se uzavírá na dobu neurčitou. Zaměstnanec může být kdykoli převeden na jinou práci bez oznámení.

4. Pracovní doba

Pracovní doba bude stanovena dle potřeby zaměstnavatele, včetně večerních směn a víkendů. O rozpisu pracovní doby bude zaměstnanec informován ústně.

5. Mzda

Zaměstnanec bude dostávat mzdu dohodou. Výplata proběhne v hotovosti podle rozhodnutí zaměstnavatele.

6. Další ujednání

Zaměstnanec souhlasí s tím, že nebude řešit své pracovní podmínky s žádnými úřady nebo školou.

V Praze dne 3. 4. 2025

Podpis zaměstnavatele:

.....

Podpis zaměstnance:

(nevyplněno)

Chyby:

- Neplatný věk – zaměstnanec je mladší než 15 let.
- Nejasný druh práce – nevymezená činnost + práce nebezpečná pro mladistvé.
- Místo výkonu práce – příliš vágní, není jasné, kde přesně.
- Převedení bez oznámení – rozpor s právem na jistotu práce.
- Pracovní doba – bez konkrétního rozsahu a rozvrhu; večerní směny u mladistvého nejsou přípustné.
- Mzda dohodou – forma vyplacení je neprůkazná.
- Zákaz kontaktu s úřady – nezákonné a manipulativní ustanovení.
- Chybějící podpis zaměstnance – smlouva není platná bez podpisu.
- Chybí údaj o povaze smlouvy (pracovní smlouva, dohoda o pracovní činnosti, dohoda o provedení práce).